

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЖИТОМИРСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ» ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

СХВАЛЕНО

Вченою радою КЗ «Житомирський
ОІППО» ЖОР
Протокол № 1
від 08 січня 2026 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ КЗ «Житомирський
ОІППО» ЖОР
від 08 січня 2026 р. № 9-ОД
В. о. директора

Ігор СМАГІН

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації вчителів географії, які впроваджують
Державний стандарт базової середньої освіти (7-9 класи)
«СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ
В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ»**

Житомир – 2026

Розробник: комунальний заклад «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради (Щербань Петро Іванович, методист лабораторії методичного забезпечення комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради).

Напрямок підвищення кваліфікації: сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (Наказ МОН України № 904 від 12.10.2022).

Термін дії програми: з 08 січня 2026 року до 8 січня 2031 року.

Рецензенти:

Пастовенський Олександр Вікторович, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради.

Андрійчук Ольга Іванівна, кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчальної роботи комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради.

Магалецька Тетяна Діонісіївна, Заслужений вчитель України, вчитель-методист, вчитель географії ліцею № 28 міста Житомира імені гетьмана Івана Виговського.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Реформування загальної середньої освіти в Україні передбачає реалізацію ідей Нової української школи, що передбачає оновлення змісту, методів та форм навчання відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти. Важливим завданням сучасної освіти є формування в учнів ключових компетентностей, розвиток наскрізних вмінь необхідних для успішної соціалізації та подальшої діяльності..

Сучасна школа потребує вчителя, здатного організувати навчання на засадах компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та інтегрованого підходів в атмосфері педагогічного партнерства. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває вдосконалення предметно-методичної компетентності вчителя, що передбачає опанування сучасних педагогічних технологій, методів активного навчання, формувального оцінювання та використання цифрових ресурсів.

Важливим напрямом професійного розвитку вчителя є здатність проєктувати сучасний урок географії, створювати компетентнісно орієнтовані завдання, організовувати дослідницьку, проєктну та кооперативну діяльність учнів. Саме тому підвищення кваліфікації вчителів географії щодо впровадження сучасних підходів до навчання є необхідною умовою ефективного реалізації вимог Державного стандарту базової середньої освіти.

Цільова група: вчителі географії закладів загальної середньої освіти, які впроваджують Державний стандарт базової середньої освіти у 7-9 класах.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: програма обсягом 30 год є складником Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (загальною тривалістю 150 год).

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна), у синхронному режимі. У разі відсутності технічної можливості участі в заняттях у режимі реального часу (зокрема у зв'язку з перебоями електропостачання) слухачам забезпечується доступ до відеозаписів занять та навчально-методичних матеріалів для опрацювання в асинхронному режимі.

Мета підвищення кваліфікації: підвищення рівня предметно-методичної компетентності вчителів географії щодо реалізації вимог Державного стандарту базової середньої освіти через опанування сучасних педагогічних підходів, методик та освітніх технологій навчання географії у 7-9 класах на засадах педагогічного партнерства.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ознайомити вчителів географії із сучасними педагогічними підходами до навчання географії (компетентнісним, діяльнісним, особистісно орієнтованим, інтегративним, середовищним);
- сформуванню вмінь використовувати проблемне, проєктне та кооперативне навчання на засадах педагогічного партнерства;

- удосконалили здатність вчителів планувати та реалізовувати ефективний освітній процес на уроках географії;
- сприяти розвитку професійної рефлексії та педагогічної творчості вчителя.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Предметно-методична компетентність (А2); компетентність педагогічного партнерства (Б3).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання:

- методик і технологій моделювання змісту освіти;
- форм, методів, технологій і засобів навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти;
- вимог до результатів навчання за державними стандартами освіти;
- переваг та основних етапів формування суб'єкт-суб'єктних відносин між вчителем і здобувачами освіти;

Уміння:

- створювати умови для формування і розвитку в здобувачів освіти ключових компетентностей і наскрізних вмінь;
- упроваджувати технології та методики особистісно орієнтованого, компетентнісного й інтегрованого навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти;
- організовувати проблемне, проєктне та кооперативне навчання з урахуванням вікових особливостей здобувачів освіти;
- будувати суб'єкт-суб'єктні відносини між учителем і здобувачами освіти на засадах педагогічного партнерства, взаємоповаги та співпраці;

Цінності та ставлення:

- усвідомлення значущості реалізації ідей Нової української школи та вимог Державного стандарту базової середньої освіти України для забезпечення якості освітнього процесу;
- орієнтація на особистісний розвиток здобувачів освіти, повага до їхньої гідності, індивідуальних потреб і освітніх можливостей;
- готовність до впровадження інноваційних педагогічних підходів, методів і технологій навчання;
- формування та підтримка принципів педагогічного партнерства, співпраці та взаємоповаги між усіма учасниками освітнього процесу.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації ґрунтуються на компетентнісному підході, відзначаються прозорістю і зрозумілістю для слухачів і забезпечують об'єктивність оцінювання.

Установлення відповідності результатів навчання вимогам програми передбачас:

– участь слухача в онлайн заняттях в обсязі не менше 75 % загальної тривалості навчання;

– самостійне виконання трьох практичних робіт, у межах яких оцінюється рівень сформованості відповідних компетентностей слухача (знання, уміння, ставлення). Максимальний бал за кожну практичну роботу – 10 балів;

– проходження підсумкового тестування з 10 тестових завдань, де правильна відповідь оцінюється в 1 бал, неправильна або відсутня – 0 балів.

Оцінювання практичної роботи відбувається за такою схемою:

- знання (розуміння теоретичних засад, нормативно-правової бази, коректність використання термінології) – до 3 балів;

- уміння (здатність застосовувати знання на практиці, обґрунтованість вибору конкретних інструментів чи методик для розв'язання навчальної задачі, якість виконання завдання) – до 5 балів;

- ставлення (професійна відповідальність, самостійність, командна взаємодія, дотримання етичних та організаційних норм тощо) – до 2 балів.

Загальний бал визначається шляхом обчислення середнього арифметичного значення оцінок за три практичні роботи та підсумкового тестування за формулою:

$$Б_3 = \frac{ПР_1 + ПР_2 + ПР_3 + Т}{4}$$

де:

ПР₁ - оцінка за практичну роботу № 1 (до 10 балів);

ПР₂ - оцінка за практичну роботу № 2 (до 10 балів);

ПР₃ - оцінка за практичну роботу № 3 (до 10 балів);

Т - оцінка за підсумкове тестування (до 10 балів);

Б₃ - загальний бал.

За представлення слухачами виконаних практичних робіт на підсумковому занятті можуть нараховуватися заохочувальні бали – по 1 балу за кожне представлення (у межах підсумкового оцінювання).

Для отримання свідоцтва про підвищення кваліфікації підсумковий бал має становити не менше 6 балів.

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво про підвищення кваліфікації, 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Вартість: 850 грн

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програма спрямована на підвищення предметно-методичної компетентності (А2) та компетентності педагогічного партнерства (Б3) вчителів географії, які впроваджують Державний стандарт базової середньої освіти (7–9 класи). Вона передбачає ознайомлення із сучасними концептуальними засадами реформування загальної середньої освіти та практичне відпрацювання методик організації навчання.

Особливістю програми є орієнтація на активне навчання через впровадження компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та інтегрованого підходів на засадах педагогічного партнерства.

Учасники програми набудуть умінь планувати та реалізовувати сучасний урок географії, створювати компетентнісно орієнтовані завдання, організовувати проблемне, проєктне та кооперативне навчання, формувати у здобувачів ключові і предметні компетентності.

Наскрізною змістовною лінією всіх модулів є створення архітектури сучасного уроку у контексті ідей Нової української школи, що забезпечує розвиток активності, самостійності та пізнавальної мотивації учнів.

Підсумкові заходи передбачають виконання підсумкового тесту та представлення практичних робіт вчителем. Виконання практичних робіт (орієнтований перелік наведено в розділі 3.1) спрямоване на вдосконалення професійних компетентностей (А2, Б3) і здійснюється в межах самостійної роботи слухачів.

Зміст програми складається з 2 модулів та 7 взаємопов'язаних тем. Загальна кількість годин на засвоєння програми становить 30 годин, з яких: 8 годин – лекції, 18 годин – практичні заняття, 3 години – самостійна робота, 1 година – підсумковий захід.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 10 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники – 10 балів. Прохідний бал – 6. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво про підвищення кваліфікації (30 годин (1 кредит ЄКТС)).

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Кількість годин				Усього
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	
МОДУЛЬ 1. Педагогічні підходи як стратегія навчання географії					
Тема 1.1. Основні характеристики компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, інтегративного, середовищного підходів	2	2			4
Тема 1.2. Архітектура сучасного уроку географії: стратегічні підходи та методичні рішення		4	1		5
Разом за модулем	2	6	1		9
МОДУЛЬ 2. Методичний інструментарій та сучасні технології навчання географії в умовах Нової української школи					
Тема 2.1. Проблемне навчання: сутність, алгоритм, освітні інструменти		4	1		5
Тема 2.2. Проектне навчання: від ідеї до презентації результату	2	2			4
Тема 2.3. Кооперативне навчання (навчання у співпраці): методологія та фактори ефективності	2	2			4
Тема 2.4. Глибинне навчання на уроках географії: концепції та інструменти	2	2			4
Тема 2.5. Компетентнісно орієнтовані завдання як умова реалізації компетентнісного підходу до навчання		2	1		3
Разом за модулем	6	12	2		20
Підсумковий захід				1	1
Разом годин за програмою	8	18	3	1	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Педагогічні підходи як стратегія навчання географії

Тема 1.1. Основні характеристики компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, інтегративного, середовищного підходів

Теоретико-методологічні засади сучасних освітніх підходів. Компетентнісний підхід: сутність і зміст. Діяльнісний підхід як основа сучасного уроку. Особистісно орієнтований підхід у структурі сучасного уроку. Інтегративний підхід як методологічна основа міжпредметної взаємодії. Освітній простір як чинник реалізації середовищного підходу.

Тема 1.2. Архітектура сучасного уроку географії: стратегічні підходи та методичні рішення

Теоретико-методологічні засади сучасного уроку географії. Сутність та структура сучасного уроку географії. Стратегічні підходи до організації уроку. Планування навчальної діяльності учнів. Вибір і комбінування методів навчання. Використання дидактичних матеріалів та картографічних ресурсів. Мотиваційна складова уроку. Розвиток критичного та системного мислення. Контроль та оцінювання результатів навчання. Індивідуалізація та диференціація навчання. Роль учителя та учня в сучасному уроці географії. Інноваційні перспективи та методичні рішення для розвитку уроку географії.

МОДУЛЬ 2. Методичний інструментарій та сучасні технології навчання географії в умовах Нової української школи

Тема 2.1. Проблемне навчання: сутність, алгоритм, освітні інструменти

Теоретико-методологічні засади проблемного навчання. Сутність. Функції. Етапи організації. Механізми реалізації. Освітні інструменти. Типологія проблемних ситуацій. Кейс-стаді (Case Study) як технологія проблемного навчання. Переваги та обмеження. Оцінювання результатів. Перспективи розвитку.

Тема 2.2. Проєктне навчання: від ідеї до презентації результату

Концептуальні засади проєктного навчання (PBL): відхід від пасивного засвоєння знань до навчання через діяльність. Сутність та ключові ознаки навчального проєкту. Класифікація географічних проєктів. Переваги методу проєктів для учня. Зміна ролі вчителя. Алгоритм планування. Інструментарій реалізації. Моніторинг та підтримка. Презентація та захист (продукт проєкту). Рефлексія та критерії оцінювання.

Тема 2.3. Кооперативне навчання (навчання у співпраці): методологія та фактори ефективності

Філософія кооперативного навчання. Сутність та принципи. Мета та завдання. Методологія організації. Відмінність між «роботою в групах» та «кооперативним навчанням»: ключові ознаки структурування взаємодії. П'ять базових елементів кооперації (за Д. та Р. Джонсонами): позитивна взаємозалежність, індивідуальна та групова відповідальність, стимулююча взаємодія, навички міжособистісного спілкування, групова рефлексія. Техніки кооперативного навчання на уроках географії. Роль учня та вчителя. Переваги кооперативного навчання.

Тема 2.4. Глибинне навчання на уроках географії: концепції та інструменти

Сутність та філософія глибинного навчання: відхід від механічного запам'ятовування фактів до розуміння фундаментальних закономірностей. Навчання через досвід. Шість навичок глибинного навчання: критичне

мислення, креативність, колаборація, комунікація, характер (саморегуляція) та громадянська відповідальність у географічному контексті. Концептуальне навчання в географії: формування «великих ідей» замість розрізаних знань. Вчитель як дизайнер глибинного досвіду. Чинники ефективності глибинного навчання.

Тема 2.5. Компетентнісно орієнтовані завдання як умова реалізації компетентнісного підходу до навчання

Концептуальні основи та структура компетентнісно орієнтованих завдань. Типологія та класифікація завдань. Проектування компетентнісно орієнтованих завдань. Методика впровадження компетентнісно орієнтованих завдань у навчальний процес.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Розробити структурно-логічну схему сучасного уроку географії з урахуванням специфіки викладання предмета в умовах реалізації концепції Нової української школи.

2. Розробити кейс із 3 проблемних навчальних ситуацій за темою «Природні комплекси України», 8 клас.

3. Розробити три компетентнісно орієнтовані завдання до теми «Природні ресурси як чинник суспільного розвитку», 8 клас.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти. 2020. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення 23.12.2025)

2. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році. 2025. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannia-navchalnykh-predmetiv-intehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20252026-navchalnomu-rotsi> (дата звернення 23.12.2025)

3. Модельна навчальна програма «Географія. 6–9 класи» для закладів загальної середньої освіти / С. П. Запотоцький, Г. І. Карпюк, Р. В. Гладковський, А. І. Довгань, В. В. Совенко, Л. М. Даценко, Т. Г. Назаренко, Т. Г. Гільберг, І. Г. Савчук, А. В. Нікитчук, В. С. Яценко, Г. Д. Довгань, В. Д. Грома, О.В. Горовий. 2021. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2025/modelna-programa-geografiia-6-9-klasi.pdf> (дата звернення 23.12.2025)

4. Модельна навчальна програма «Географія. 6–9 класи» для закладів загальної середньої освіти / С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко, Т. Г. Гільберг, Л.М. Даценко. 2021. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Dj7Vmf6OyZrICo7Ts8RqBA8qe9LEMx6n/view> (дата звернення 23.12.2025)

5. Наказ МН України «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти». 2024. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення 23.12.2025)

6. Наказ МОН України «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти». 2022. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-programi-pidvishennya-kvalifikaciyi-vchiteliv-zakladiv-zagalnovyi-serednovyi-osviti-yaki-vprovadzhuyut-novij-derzhavnij-standart-bazovoyi-serednovyi-osviti> (дата звернення 23.12.2025)

Основна література

1. Компетентнісне навчання та викладання географії у системі неперервної педагогічної освіти : кол. монографія / [авт. кол.: Л. П. Вішнікіна, А. А. Шуканова, О. А. Федій, С. П. Сарнавський та інші.] ; за наук. ред. д-ра пед. наук Л. П. Вішнікіної. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. 265 с.

2. Кучерявий О.Г. Професійний і особистісний розвиток сучасного вчителя: монографія / Олександр Георгійович Кучерявий: Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2022. 279 с.

3. Методика навчання географії та історії: сучасні виклики та практичний досвід: Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 10 квітня 2025 р.) – Дніпро: Середняк Т. К., 2025, 200 с. URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/2025/materiali_konferentciv/6_10_04_2025.pdf (дата звернення 23.12.2025)

4. Розвиток предметно-методичної компетентності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (18–19 червня 2025 р., Харків) : електронний збірник. Харків, 2025. URL: http://edu-post-diploma.kharkov.ua/wp-content/uploads/2025/07/Zbirnyk_Konferentsi_maket_18.06.25.pdf (дата звернення 23.12.2025)

5. Щербань П. І. Рефлексивна педагогіка як основний компонент Нової української школи. Педагогічна Житомирщина. 2023. № 3. URL: <https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2023/09/5.-%D0%A9%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D1%8C-.pdf> (дата звернення: 23.12.2025).

6. Яковлева В.А., Власенко Р.П., Андрійчук Т.В. Сучасні технології у процесі навчання соціально-економічної географії України та світу. Інноваційна педагогіка. 2021. Вип. 38. С. 57–61. URL: <https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/38/13.pdf> (дата звернення 23.12.2025)

7. Яковлева В. А., Власенко Р. П., Андрійчук Т. В. (2023) Методика навчання географії: інноваційні технології в процесі викладання географії у базовій та профільній школі. Науковий вісник Вінницької академії

безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія». 2023. №. 3. С. 111-117
URL: <https://eprints.zu.edu.ua/37725/1/16.pdf> (дата звернення 05.03.2026)

8. Яценко В. Формування дослідницьких компетентностей учнів з географії як наукова проблема. Київ. 2024 URL: <https://doi.org/10.32405/monolomza-kyiv-2024-2-7> (дата звернення 23.12.2025)